

Skolgång och skolresa på 1920-talet

Vid en konfirmationsträff som hölls med anledning av att 65 år förflutit sedan vår konfirmation och första nattvardsgång år 1930, kom förslag upp att på något sätt dokumentera vår skolgång på 1920-talet.

Skolgången.

På den tiden fanns vid kyrkan tre skolbyggnader. En av skolorna var "Östra skolan" med tre lärosalar, två bostadslägenheter samt en stor, rymlig tambur. I lägenheterna bodde lärarinnorna Hulda Nilsson och Anna-Maria Karlsson. De undervisade i var sitt klassrum. Östra skolan revs senare för att ge plats för nuvarande skola. Sollerö Idrottsförening köpte den, och rivningsvirket användes vid byggandet av Föreningslokalen.

Skola nummer två kallades "Alma-skolan", där Alma Larsson var lärarinna. Där fanns också en bostadslägenhet, i vilken läraren Bror Moen bodde under sina första år på ön. Skolan revs år 1967 och året därpå uppfördes Johnssons Hemslojd på samma plats.

Tredje skolan var den vi kallade för "Lindéns-skolan" med en lägenhet och två klassrum. Där undervisade på vår tid Oskar Byrén och Mats Larsson (se Sool-Öen 1995). Skolan byggdes senare om till gymnastiksal. På den tiden fanns dessutom skola i både Gesunda och Ryssa.

I Utanmyra fanns också en skola för 1:a och 2:a klass. Upptagningsområde för denna skola var barn som bodde i Utanmyra samt i vissa fall elever från Myckelbyn. Läraren i Utanmyraskolan hette Anders Ekström. Han kom till Sollerön omkring 1900 och var verksam till 1924. Lill-Anna, som började småskolan i Utanmyra, berättar: "Vi minns honom som en snäll

och bra lärare, duktig på att lära sina elever räkna och skriva. Ibland gjorde han utflykter med oss, vi åkte t e x spark ut på isen. Då brukade han ha en karamellpåse med sig och bjöd oss alla.”.

Per bodde i Myckelbyn, men fick trots det börja 1:a klass i Östra skolan på kyrkbacken. De båda första åren hade han Anders Lundén som lärare. Per berättar: “Några särskilda minnen har jag från de åren. Vi fick lära oss att räkna ordentligt och multiplikationstabellen skulle vi kunna, något som jag haft nytta av hela livet. Tio Guds bud och en hederlig vandel var han noga med att inpränta i vårt kunnande”.

Från och med 3:e läsåret kom också Utanmyras elever till Östra skolan. Vi blev en stor klass med 36 elever. Det var lång skolväg för en del. Frida Häll hade 3 km från sitt hem i södra Bråmåbo, och Stina Stunis lika långt från norra Utanmyra. Någon matsal fanns inte på den tiden, utan en stor och rymlig tambur med en stor kamin som värmekälla fick duga för detta ändamål. Tamburen hade väggfasta bänkar, där vi satt och åt vår medhavda matsäck, som bestod av en liten butelj mjölk och några smörgåsar. Enkelt, men gott!. Vintertid var det vått långt in på golvet av all snö som följt med in. Eftersom det fanns två klassrum förutom vårt, blev det ganska trångt i “matsalen” ibland, även om middagsrasten var så lång att elever från Häradsarvet hann gå hem och äta vid dukat bord. Uppvärmningsanordningen i skolan bestod av kaminer i varje klassrum. Dessa eldades med ved, och det var elevernas uppgift att se till så att vedlåren alltid var full.

Vår lärare det året hette Hugo Lindholm. Folkhumorn döpte honom till polkamagistern på grund av hans frisyra. Det är inte mycket vi fått fram ur minnet från det läsåret, men Sturull Gunnar minns dock att vi brukade få långa raster. Vid höstterminens början 1926 fick vi ånyo en ny lärare. Han hette Bror Johnsson och bytte senare efternamnet till Moen. Det blev början till en lång lärartjänst på Sollerön. Han var modern i sin undervisning med grundlig genomgång av läxorna. Utantillövningar förekom sparsamt, och därför blev vår läxläsning inte så betungande. Detta var särskilt till gagn för de som hade lång skolväg. Moen hade förmågan att få klassen att arbeta positivt i alla ämnen. Till den positiva stämningen bidrog också de friluftsdagar som vi hade, med utflykter till Klikten, skridskoåkning, bandy och skidtävlingar inom klassen. Daniel Danielsson från Utanmyra blev vår mästare på skidor, till allmän överraskning. Artur Marcus, Harry Brottare och Ingvar Olsson var annars favoriter.

Varje år på våren hade vi städdag, då vi skulle ta med oss kvastar och krattor för storrengöring av skolgården och parken mot kyrkan. Kvastarna tillverkade vi själva med hjälp av föräldrarna, och snart kom vi underfund med att väl använda kvastar var dom bästa att sopa med. “Löven” fraktade bort allt skräp med häst och vagn, och vi hjälpte till att lasta.



Bror Moen med sin skolklass 1928.

Bakre raden fr. v. Bror Moen, Dunder Arne Andersson, Frits Myhr, Daniel Danielsson, Karl Wass, Artur Marcus, Gunnar Englund, Sven Bråmer, Anton Björk, Manne Krång, Smass Axel Matsson, Milå Lars Andersson, Gunnar Brottare, Robert Sjödén Harry Brottare, Amusull Fred Andersson.

Främre raden fr.v. Buslars Elsa Olsson, Storan Karin Persson, Dunder Ingvar Olsson, Stina Stunis, Elsa Lindgren, Frida Häll, Bus Elsa Nilsson, Ålper Ellen Eriksson, Astrid Kruse, Sörbo Greta Karlsson, Ågå Elsa Matsson, Anna Hallin, Lill-Anna Persson, Inga Stolt, Svarv Ingrid Larsson, Sturull Gunnar Olsson, Lassper Maria Persson.

Hösten 1928 började vårt sista skolår i folkskolan. Moen kom då med en förfrågan om intresse fanns för en skolresa efter vårterminens slut 1929. Olika förslag dryftades. Ingen hade ju varit i Stockholm, så önskemålet var givet. Men finansieringen var ett problem. För att inte belasta föräldrarnas

kassa alltför mycket, skulle klassen med gemensamma insatser hjälpa till att samla pengar. Målsättningen var att ingen skulle behöva stanna hemma på grund av att föräldrarna inte hade råd.

Hela hösten gick åt till förberedelser med olika aktiviteter. En aftonunderhållning (det hette så på den tiden) i Ordenshuset planerades före julen 1928. En auktion skulle vi ha, och på slöjdtimmarna arbetades flitigt. Flickorna sydde och virkade i syslöjden, och pojkarna snickrade i träslöjden. En grupp med Ålper Ellen och Frits i huvudrollerna övade in en teaterpjäs. På programmet stod också uppläsning, orgelspel av Karin Persson, kaffeservering i lilla salen, samt auktion på elevernas alster och skänkta föremål.

Så kom då kvällen som vi var så spända på. Ordenshuset var fullsatt och förväntningarna höga. Alla var vi nervösa och där fanns nog också föräldrar som var oroliga för att deras barn skulle göra bort sig.

Efter välkomsthälsning och diktläsning av vår lärare spelade Karin Persson på orgel "Björneborgarnas marsch". Teaterpjäsen gick över förväntan bra. Med Lill-Anna vid orgeln framförde klassens flickor sångerna "Mas och Kulla" och "Hans och Greta", och applåderna smattrade. Den avslutande auktionen samt kaffeserveringen bidrog till ett gott resultat i kassan. Under värtermännen fortsatte vi sedan att med olika medel förbättra vår reskassa, och vid skolavslutningen våren 1929 var vår blivande skolresa finansierad.

MAS OCH KULLA.

Hartigt.

Sång

Hon är en li - ten kul - la Och han en li - leñ mas, Och kul - lan be - ter
 Och om du Klas vill frå - ga, Var bäst på jor - den är, Jag vad som helst kan
 Och om du frå - gar Tul - la, Var - - helst hon va - ra vill, Hon sva - rar: »Li - ten
 Ja, så ska' ma - sar sva - ra, Och al - la kul - lor små! För dem kan in - tet

Piano

Tul - la, Och må - sen he - ter Klas,
 vå - ga, Han sva - rar: »Det är här.»
 kul - la Ska' hö - ra Da - lom till!
 va - ra Som Da - lar - na än - då. *Elin Nordin.*

"Mas och Kulla". En av de sånger som framfördes vid aftonunderhållningen.

Skolresan.

Torsdagen den 20 juni 1929 kl 6 på morgonen var stunden kommen för avfärd. Vi skulle åka med två lastbilar tillhörande Anders Smith och Ryss Axel. Lastbilarna på den tiden var så konstruerade, att flaket kunde delas upp till två långsäten på var sida. Vi var 31 elever som skulle iväg. Ryss Axel fick pojkarna på sitt flak och Smith fick flickorna. Reseledare var Moen, som tog hand om pojkarna och lärarinnan Guth Anna, som tog hand om flickorna. Många oroliga föräldrar vinkade av oss vid Alma-skolan denna morgon. Färden den första dagen gick över Borlänge-Fagersta-Skultuna till Västerås. Vi minns från den turen framförallt färjan över Dalälven vid Båtsta. Vi hade ju aldrig sett en färja tidigare, och extra spännande blev det, för den kunde bara ta en bil i taget. Efter överfarten rastade vi för att äta den medhavda matsäcken. Rasten var behövlig, särskilt för några som blivit åksjuka.

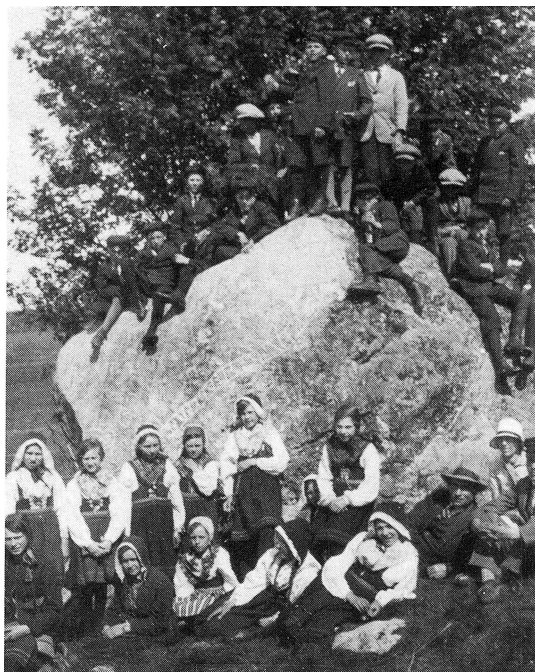


Båtsta färja.

Anders Smith med "flick-lastbilen".

På eftermiddagen kom vi fram till Västerås. En skola på Djäkneberget blev vårt första övernattningsställe. Efter en rundvandring till bl a Domkyrkan, besöktes en utställning. På kvällen kom en överraskning. Cirkus Hagenbeck från Hamburg var i stan. Och vi som aldrig sett en cirkus! Vi ville väldigt gärna gå, och våra ledare ordnade biljetter. I cirkusens djurstallar fanns djur som vi bara läst om i naturläran, men aldrig sett. En grupp negrer uppträdde i en krigsdans, och det var första gången vi såg en neger. En av dem gick omkring och sålde en sorts tandborste, som var trubbig i ena ändan. Vi hade ju knappt sett en tandborste heller.

Nästa dagsetapp startades efter frukost på skolan. Nu hade vi kommit in på finare vägar med beläggning, så nu slapp vi vägdammet. Färden gick via Strömsholm över Kvikksund till Eskilstuna. Där besågs bl a de berömda smedjorna. Vidare mot Strängnäs, med uppehåll vid olika minnesmärken, och dagens slutmål blev Mariefred. Gripsholms slott var vårt sista studiebesök den dagen, varefter vi övernattade på en stor höskulle i närheten. Flickorna på ena sidan och pojkarna på den andra. Det var spännande för pojkarna att smygtitta när flickorna klädde av sig, särskilt som några av dem hade börjat få små tuttar.



Hela klassen samlad omkring en runsten i Mariefred.

Längst ner i högra hörnet syns chaufförerna Anders Smith och Ryss Axel flankera Gut Anna.

Från Mariefred gick sedan resan över Södertälje till Stockholm, där inkvartering ordnats i Klara Folkskola. Första studiebesöket i huvudstaden blev till Naturhistoriska Muséet samt en vandring i Freskatis trädgårdar. På eftermiddagen besökte vi Kungl. Biblioteket och NK:s varuhus, och sedan var vi färdiga att ta våra sovsalar i besittning. Stränga order gavs, att ingen fick gå utanför staketet på kvällen. Detta kunde dock inte hindra Erlandssons Per och Frits Myhr från att smita ut och åka spårvagn.

Söndagen den 23 juni var midsommarafton. Efter frukosten på skolan vandrade vi iväg till stadshuset, och därifrån tog vi spårvagnen ut till Djurgården, där Nordiska Muséet stod först på programmet. Därifrån promenerade vi ut till Skansen. Förutom alla sevärdheter som fanns där, deltog vi i midsommarfirandet. Flickorna var uppklädda i sina sockendräkter och gjorde god reklam för sin hembygd. Pojkarna fick hålla sig i skymundan. Dräkterna användes för övrigt varje dag under hela resan. Det var helt enkelt flickornas resegarderob.

Köpt under Stockholmsresan.

1922		Kassa
mai	Äpple	- 15
	Äpple	- 25
	Banan	- 10
	Pis	- 25
	Malmäl	- 75
	Kort med frimärke	- 25
	Läskedrycker	- 25
	ett klädningsbyrå	2 -
	Malmäl	1 30
	Choklad	- 40
	Frå glas mjölk	- 16
	Kaffe	- 15
	Kaffe	- 15
	3 Bananer	- 40
	2 Bananer 1 Apelsin	- 40
	Karameller	- 25
	Kaffe	- 42
		7 68

Lill-Anna förde noggrann kassabok

Midsommardagen hade vi sovmorgon, varefter vi besökte den numera nedlagda Stockholms-Tidningen där vi fick se hur en tidning kommer till. Vi fortsatte till Kungl. slottet och vaktavlösningen. Riksdagshuset och Riddarholmskyrkan besöktes också. Ingen av oss hade tidigare åkt hiss, och Katarinahissen blev därför dagens stora upplevelse och samtidigt ett farväl till Stockholm.

Dagen därpå anträdde hemresan med studiebesök i Ultuna, besök i Uppsala domkyrka och Uppsala slott. Färden gick vidare över Sala till Krylbo, där vi övernattade. Den fortsatta hemresan gick över Falun, och den krokiga vägen över Rexbo till Leksand blev en mardröm för många av dem som åkte med Anders Smith. Nu hade vi börjat längta hem. Vi hade ju så mycket att berätta om för föräldrar och syskon.



"Köksskolan" på Sargårdens trappa.

Bakre raden fr. v. Elsa Lindgren, Buslars Elsa Olsson, Karin Björkman, Stina Stunis, Svea Andersson-Göstas, Ållper Ellen Eriksson, Anna Hallin, Ågå Elsa Matsson, Lill-Anna Persson.

Främre raden fr. v. Lassper Maria Persson, Astrid Kruse, Inga Stolt, Svarv Ingrid Larsson, Sörbo Greta Karlsson, Frida Häll.

När man i efterhand framkallar minnen från skoltiden, märker man hur mycket som förändrats. Vår skolgång varade ju bara i 6 år med några veckors påbyggnad i fortsättningsskolan. För flickornas del blev det några veckor i "köksskolan", som var förlagd till "Stur Sargard" i norra Bodarna.

Vintern 1929-30 gick vi i konfirmationsundervisning för prästen Sperring. Hade det varit lindrigt med utantilläxor för Bror Moen, så fick vi det nu dubbelt värre. 48 psalmverser att läsa utantill är nog ett svårslagbart rekord. Efter konfirmationen pingsten 1930 var vi så "sturgåssär" och "sturkullor". Vad vi inte hann lära oss under skoltiden, det har livets skola sedan fått ersätta.

Vi, som sammanställt dessa minnesbilder från skoltiden och skolresan, riktar ett tack till våra skolkamrater för allt bistånd.

Lill-Anna Bälter och Per Erlandsson